
Archaeological Survey of the Jibne District / סקר ארכיאולוגי של איזור יבנה

Author(s): י. קפלן and J. Kaplan

Source: *Bulletin of the Israel Exploration Society* / ידיעות החברה לחקירת ארץ-ישראל
1957 / תשי"ז, Vol. כא, No. ד/ג (1957 / תשי"ז), pp. 199-207, ועתיקותיה, תשי"ז /

סקר ארכיאולוגי של איזור יבנה

מאת

י. קפלן

ה ש ט ח

הסקר המתואר בזה הוא המשכו (כלפי צפון-מערב) של הסקר של איזור גדרה — אל-מע'אר, שתוצאותיו נתפרסמו על-ידי כותב הטורים האלה לפני כמה שנים¹). השטח הנסקר כאן משתרע על-פני שני עברי נחל שורק ויובלו אל-קראמה, הסוטים ליד גבעת אל-מע'אר סטייה ניכרת כלפי צפון-מערב. ברכס הגבעות בקרבת יבנה פילסו להם הנחל ויובלו מעבר בחזית גדולה למדי ויצרו מישור רחב-ידיים.

על הגבעה שבקצהו הדרומי של המישור ובסביבתה הקרובה השתרעה העיירה הערבית יבנה, שבתיה כיסו את שרידיה של יבנה הקדומה, ואילו בקצהו הצפוני של המישור, במרחק של $3\frac{1}{2}$ ק"מ בערך מצפון-מזרח ליבנה, נמצא תל-א-שלאף, שעל חלקו המערבי בנויים בתים מספר, המהווים חלק מן הכפר הערבי לשעבר אל-קוביבה. נבי-קנדה, קבר קדוש למוסלמים, נמצא כשלוש מאות מטר צפונית לאל-קוביבה, על רכס נישא של גבעה, שגבהו הוא כ-66 מטר. מערבית ליבנה משתרע איזור החולות של החוף, שרחבו הוא כחמישה ק"מ בקירוב. החלק הצפוני של איזור חולות זה, הכולל את גדות נחל-שורק בקרבת שפכו לים, נסקר לא מזמן²). הסקר הנדון בזה וכן הסקר של איזור גדרה — אל-מע'אר משלימים אפוא את הסקר של איזור נחל שורק התחתון של 20 ק"מ בקירוב.

ה א ת ר י מ הע ת י ק י מ

שרידים עתיקים מצויים כאן בארבעה מקומות, ואלה הם לפי סדרם

מדרום לצפון:

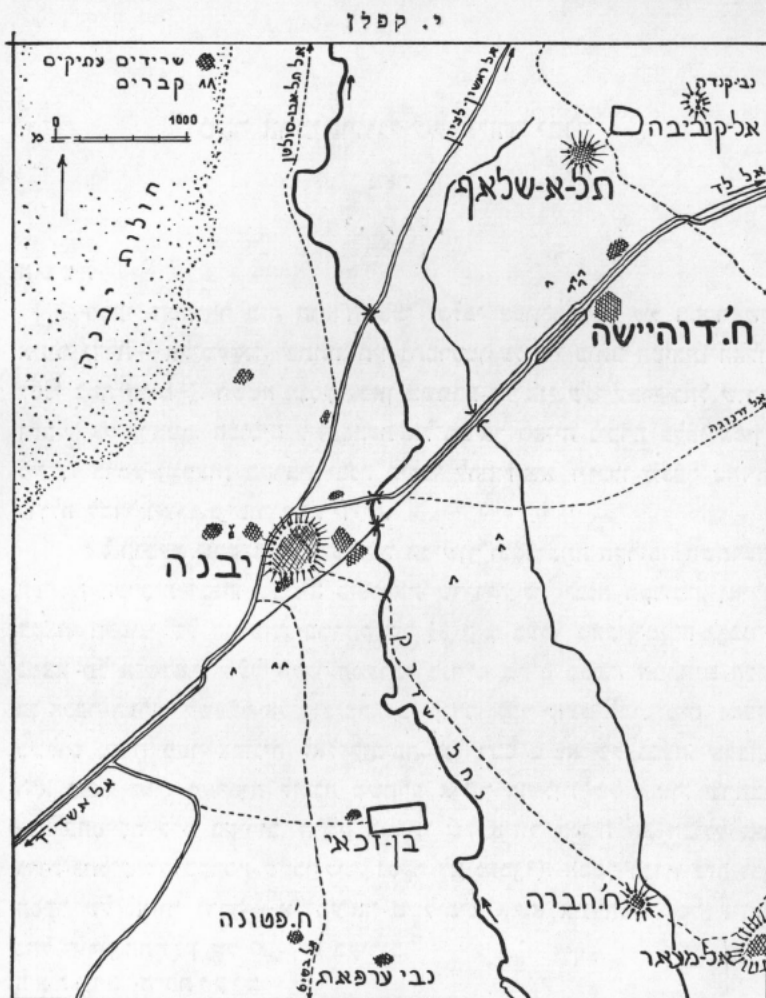
(1) איזור נבי ערפאת — הכפר בן-זכאי;

(2) יבנה וסביבתה הקרובה;

(1) י. קפלן, סקר ארכיאולוגי באיזור גדרה-אל-מע'אר, ידיעות י"ז, עמ' 138—143.

לוחות ה'—ו.

(2) מ. דותן, שרידים ארכיאולוגיים בשפך נהר רובין, ידיעות ט"ו, עמ'

מפת איזור יבנה

(3) ח'רבת דוהיישה; (4) גבעת תל-א-שלאף.
 הח'רבה, שעליה נמצא הקבר הערבי הקדוש נבי ערפאת, הח'רבה
 הסמוכה, המכונה "ח'רבת פאתונה"⁽³⁾, והכפר בן-זכאי שוכנים כולם לרגלי

נבי ערפאת ידועה גם כח'רבת גיידה ר' מפת (1918), S.W.P., גליון 16, וכמו כן
 Schedule of Historical Monuments and Sites, Supplement No. 2 to the
 Palestine Gazette, Extraordinary No. 1375, 24th November 1944, p.
 1255, 1292.

הגבעות בצדו הדרומי-מערבי של נחל שורק, סמוך לכפר הערבי הנטוש בקִשִית. בשני האתרים הראשונים נתגלה ממצא רומי-ביזאנטי (אגב סיור נמצאו בהם גם מטבעות מהמאה הרביעית לספּה"נ), ואילו השרידים של הכפר בן־זכאי, שנחשפו בדרך מקרה בשעת כרייה בסלע הכרכאר, הם מהת־קופה הכאלקוליתית. בין השאר נתגלו כאן כמה כלי חרס⁴).

תלה של יבנה מתרומם על־פני הסביבה (35 מ'), והוא מהווה את החלק העליון של גבעת כרכאר, שסלעיה מבצבצים פה ושם מתוך שפך העיים, בייחוד בצדו המערבי. חלקו העליון של התל מכוסה שרידים מהת־קופה הערבית ומהזמן האחרון, וכמעט שאין למצוא כאן שברי חרסים מלפני התקופה הרומית. שרידים קדומים נתגלו בעיקר לרגלי התל ועל הגבעות שמסביבו. בשטח של בית־הקברות המוסלמי, סמוך למקאם אַב־הוֹרִירָה, נחשף ריכוז של חרסים מתקופת הברזל התיכונה א"ב'. לרגלי התל בצד דרום, ליד מקאם א־שיח־סלים ועל הגבעות מסביבו, נמצאו חרסים מהתקופה הפרסית וההלניסטית, ואילו בצד מזרח (משני צדי מסה"ב) וממערב למקאם אבר־הורירה נתגלה מספר רב של חרסים מהתקופה הרומית־ביזאנטית. כן יש להזכיר את קברי הכוכים והמקמרים, הפזורים, בגבעות א־שרקיה, מזרחית למסילת־הברזל, וכן בגבעות מדרום ליבנה, סמוך לביר אל־מון. מן הראוי לציין כאן, שבשעת הסיוורים ביבנה וסביבתה נתגלו על־ידינו שתי כתובות, האחת רומית והשנייה שומרנית: הראשונה נתפרסמה על־ידי מ. אבי־יונה, והשנייה — על־ידי כותב הטורים האלה⁵). אמנם עיקר חשיבותה הטופוגרפית של יבנה מקורה בעובדה, שלרגלי התל עברה "דרך־הים", הדרך העתיקה שעלתה ובאה ממצרים, דרך עזה, הווליקה לעבר יפו ולד, ומשם פנתה צפונה (דרך ראש־העין) לעבר ארצות סוריה ומסופוטמיה. ביבנה נסתעפה אפוא, הדרך לשתיים (על־מנת לשוב ולהתאחד ליד ראש־העין): האחת פנתה מיבנה לעבר ח'רבת דוהיישה, ומשם ללד, בעוד שהשנייה נמשכה צפונה, דרך תל אב־סולטאן, בית־דגון ויזור אל יפו⁶).

(4) האתר נתגלה לראשונה על ידי מספק אגף העתיקות הממשלתי מר י. עורי ז"ל, שהואיל להראותו למחבר. ראה דברי ש. ייבין, ידיעות י"ז, עמ' 26.
(5) M. Avi-Yonah, QDAP, (1942), p. 84 Pl. XXV, 1 י. קפלן, כתר בת מבית־כנסת שומרני ביבנה, ידיעות י"ג, עמ' 165—166, לוח ג'; י. בן־צבי, שם, עמ' 166; ז. בן־חיים שם, שנה י"ד, עמ' 49.
(6) מפת הדרכים של ארץ ישראל בתקופת המקרא, אנציקלופדיה מקראית, ב', עמ' 713.

השרידים בח'רבת דוהיישה (הידועה גם בשם אל-עג'ורי) מפוזרים בשלושה מקומות, שכולם סמוכים לחלקה הצפוני של תחנת מסילת-הברזל של יבנה. החלק הראשון הוא גבעה נמוכה, שצדה המזרחי, הפונה לתחנת מסילת-הברזל, משמש כמכרה לחול-כרכאר. בחתך שנוצר כאן התגלו קברים עתיקים מתקופת הברונזה התיכונה ב' ומהתקופה הערבית; האחרונים בצורת קבורות בכדים. כאן נמצאו — בין השאר — שני שברים של לוחות שיש בעלי עובי שונה (ועובדה זו משמשת יסוד להשערה, ששייכים הם לשני לוחות שונים), ועליהם שרידי אותיות ביוונית, כנראה, של שתי מצבות קברים מהתקופה הרומית. לפיכך יש להניח, שהגבעה, שמשמשה מקום קבורה במשך תקופה ארוכה למדי, כדאי להוסיף כאן, שעל הגבעה הנמצאת כמאתיים מטר מערבית למקום, נחשף על-ידינו קבר קדום, מתקופת הברונזה התיכונה א', ובו שרידים של עצמות אדם וכד של חרס. שהוא טיפוסי לתקופה זו⁷ (לוח י"ט). הקטע השני של ח'רבת דוהיישה נמצא כחצי ק"מ צפונית לראשון, והוא ח'רבה מן התקופה הערבית-ממלוכית, ששטחה הוא דונם בקירוב. הח'רבה מתבלטת בסביבתה בגווניה האפור ובחרסים הרבים המפוזרים בה. הקטע השלישי הוא ח'רבת דוהיישה גופא, המשתרעת מזרחה לכביש ולמסילת-הברזל מול הקטע הראשון. שטח הח'רבה נטוע פרדס, שעציו מכסים בצפיפות את פני האדמה, פרט לחלקה נשאת, שעליה עומד בית-המשאבה של הפרדס. כאן העלתה הבדיקה שברי כלי חרס מרובים מתקופת הברונזה התיכונה ב' והתקופה הרומית-ביזאנטית. מסתבר, שבתקופה הרומית-ביזאנטית נהרס התל הקדום לרגל הקמת בניינים גדולים מאבן מסותתת בח'רבת דוהיישה נמצא שבר אסטילה, שעליה חרותים בכתב החרטומים סימנים מספר, שנתפרסמו על-ידי אלן רו. רו סבור, שהיא חלק ממשקוף של בניין מתקופת החיקסוס⁸).

א-שלאף היא גבעת כרכאר נמוכה (37.00 מ'). חלקה העליון מכוסה ברובו שכבת שרידים, שעביה אינו עולה על מטר בקירוב (חלקה הצפוני-מערבי חשוף לגמרי). השטח, שעליו פזורים שרידים עתיקים ושהיקפו מגיע לעשרים וחמישה דונמים בקירוב, היה נטוע ברובו פרדס, שנעקר בינתיים.

7) קברים כאלה מתקופת הברונזה התיכונה א' מצויים ברכסי גבעות הכרכאר, לאורך עמק החוף כולו, ומסתבר, שלא תמיד קשורים הם ביישוב קרוב מתקופה זו.
Alan Row, A Catalogue of Egyptian Scarabs, etc., Le-Caire (8
1936, p. 293, Pl. XXXVI, 2

בחלקו המערבי מצויה מחצבת כרכאר קטנה, ובה נתגלה קבר הרוס מסוף תקופת הברונזה התיכונה ב'. בשטח שבראש הגבעה, דרומית לבתים, מצויים בעיקר שברי חרס מתקופת הברונזה המאוחרת, ואילו חלקו הגדול של שטח הגבעה מכוסה שברי חרס רבים. מתקופת הברזל התיכונה א'. אמנם במדרון הצפוני נתגלו גם חרסים מתקופת הברזל הקדומה ב' ורג'. בצפון-מערב, שבו הולך ופוחת עבייה של השכבה המכילה שרידים עתיקים, מצויים שברי חרס מהתקופות הפרסית וההלניסטית. אין אפוא ספק בדבר, שלפנינו תל עתיק, אלא שתקופות ההתיישבות בו היו קצרות, ולא היתה שהות להיווצרות תל המתבלט מעל לסביבתו. בכפר אל-קוביבה ובנבי-קנדה הסמוכים לו, אין שרידים עתיקים, והם שוכנים על גבעות כרכאר חשופות. אמנם בשעת סיור בסמטאות הכפר גילינו בתוך גדר אבנים שבר-אבן, ועליו חרותים שלושה סימנים בכתב החרטומים. פני האבן בעלת העורקים הכהים וכן הקו החרות הנמשך מתחת לסימני הכתב, מזכירים את שבר-האבן, שנתגלה בשנת 1934 בח'רבת דוהיישה, שכבר דנו בו למעלה. ואכן ההשוואה בין התצלום שבספרו של אלן ר' לבין אבן זו חיוקה את ההשערה, ששני השברים הם מאסטילה אחת, ומר י. ליבוביץ, שכתובת זו נמסרה לטיפול, אישר את הנחתנו, ואף הגיע למסקנות דומות לאלו של ר' (ר' להלן). יש אפוא, רגלים להשערה, ששני שברי האבן — הן זה שנמצא באל-קוביבה והן זה שנחשף בדוהיישה — מקורם באסטילה, שהוצבה בדוהיישה בבניין מתקופת הברונזה התיכונה ב'.

תולדות ההתיישבות

עם סיכום תולדות ההתיישבות בשטח הנסקר יש להגיע לכלל מסקנה, שלפנינו שלושה אזורים. עם האחד נמנו נבי-ערפאת וח'רבת פאתונה, שהן עיירות מן התקופה הרומית-ביזנטית, שנכללו בתחומה של יבנה⁹, ואילו היישוב האלקוליתי בכפר בן-זכאי היה קשור, כנראה, ביישוב האלקוליתי הגדול, שצוין על ידינו באל-מע'אר. האיזור השני כולל את יבנה וסביבתה הקרובה. כאמור, קיים קושי ניכר בקביעת הזמן, שבו חלה ראשית ההתייש-

(9) גבולו הדרומי של תחום יבנה עבר בקו קדרון-קרית המחוז, היינו, דרומית לקו נבי-ערפאת וח'רבת פאתונה. ר' מ. אבי-יונה, גיאוגרפיה היסטורית של ארץ-ישראל, עמ' 109, וכן מפת ארץ-ישראל בימי שני, המשנה והתלמוד, המצורפת לספר.

בות במקום, בשל השרידים המאחרים, המכסים את פני שטחו של התל. אין ודאות בדבר, שהיישוב ביבנה הוקם רק בסוף תקופת הברזל הקדומה, אך לעומת זה ברור, שמאותו פרק־זמן הוסיפה יבנה להתקיים ברציפות עד ימינו¹⁰). האיזור השלישי כולל את ח'רבת דוהיישה ותל־א־שלאף, שני אתרים, המהווים — מבחינת רציפות היישוב בהן — יחידה אחת. תחילת ההתיישבות באיזור חלה בח'רבת דוהיישה, שנוסדה בצד "דרך הים" ממש. בתקופת הברונזה המאוחרת נדד היישוב מערבה, לגבעת א־שלאף הקרובה, ושם המשיך בקיומו בתקופת הברזל הקדומה ב' וג'. בתקופת הברזל התיכונה א' התפשט היישוב על כל שטח הגבעה והגיע לשיא גידולו. לאחר מכן, היינו בתקופות הפרסית וההלניסטית, נצטמצם כאן היישוב, ועל־כן שרידיו דלים הם. בתקופות הרומית והביזנטית מתחדש היישוב בח'רבת דוהיישה בממדים ניכרים, ואילו תל־א־שלאף נשאר בשוממותו. בתקופה הערבית הקדומה נשארים, כנראה, שני המקומות שוממים, אך בתקופה הערבית המאוחרת (הממלוכית) מתחדש היישוב בקרבת ח'רבת דוהיישה העתיקה.

בעיות בגיאוגרפיה ההיסטורית של האיזור

כשאנו באים לעיין שוב בבעיות של שטח הסקר לאורך נחל שורק התחתון, החל בתל־אל־פול באיזור גדרה — אל־מע'אר וכלה בחוף הים, יש לציין קודם כל את העובדה הארכיאולוגית החשובה, שנתגלתה בתל־א־שלאף, והיא התפשטות נרחבת של היישוב בתקופת הברזל התיכונה, לעומת הצטמקות היישוב בתקופת הברזל הקדומה, בדומה למה שנתברר לנו עם עריכת הסקר של איזור גדרה — אל־מע'אר בתל של קטרה¹¹). ייחסנו תופעה זו לימי עוזיהו מלך יהודה, הואיל ואין בידינו כל עדות אחרת על כיבושו של איזור מערבי זה בידי מלך אחר ממלכי יהודה ורשימת הערים שביצר רחבעם וכבש שישק, שאין בהן זכר לערים מאיזור זה, — תוכית. כמרכן הסתמכנו על העובדה, שהמצא הקראמי העיקרי, שנחשף במקומות אלה, הוא מתקופת הברזל התיכונה א' (היינו בין המאות ה־י—ה־ח' לפנה"ס). אם נצרף לכך את הידיעות על מציאותם של שרידי יישובים מתקופה זו גם בתל־אל־

(10) כבר בכתבי אל־עמרנה נזכר השם יבניאל כשם אדם. בהתחשב עם קדמותו של שם זה, יש לשער, שבמעמקי התל חבויים שרידים מתקופת הברונזה המאוחרת.
(11) ר' הערה 1, עמ' 143.

סולטאן, נבי־רובין ומינת רובין¹²), הרי יהא בכוחן של כל העדויות הארכי־אולוגיות האלה לאשר את הידוע לנו מן המקרא על מפעלו הצבאי של עוזיהו, שפרץ, כנראה, מעבר לממלכת יהודה אל הים, דרך ממלכת אשדוד, בריחוק מקום מן המרכז הפלשתי, באגף הצפוני שלה, וחזק פרוודר זה על ידי הקמת ערים בו, כדברי הכתוב: "ויצא (עוזיהו) וילחם בפלשתים ויפרץ את חומת גת ואת חומת יבנה ואת חומת אשדוד ויבנה ערים באשדוד" (דבה"י ב', כ"ו, ו).

לאור מסקנה זו אפשר לגשת לבדיקה זהירה יותר של רשימת הערים בקו הגבול הצפוני של יהודה שביה"ט¹⁰. רשימה זו מכילה שלושה מקומות ממערב לעקרון ובעמק החוף—שכרונה, הר־הבעלה ויבניאל, ועל־כן מתאימה היא לזמנו של עוזיהו. קשה יותר היא קביעת זמנה של רשימת ערי נחלת יהודה, הנזכרת בהמשך פרק ט"ו. ביחס לרשימה זו מסכימים רוב החוקרים, שהיא לא נתחברה בזמן אחד עם רשימת ערי קו הגבול. אלט מאחר רשימה זו לימיו של יאשיהו; קלאי מייחסה לימיו של יחזקיהו; ואילו מזר סבור, שנתחברה בימי יהושפט ונערכה בימי יחזקיהו¹³). מתוך בדיקתה של אותה רשימה מתברר, שמורכבת היא משני חלקים: בחלקה הראשון מתארת היא בפרטות את ערי נחלת יהודה, הנמצאות ממזרח לאיזור של עמק החוף (על גדרות ר' להלן), בעוד שלגבי השטחים שבעמק החוף (מערבה לעקרון) סתם הכותב ולא מנה את שמות הערים. נראה הדבר, שהכותב לא ידע לנקוב בשמות הערים שממערב לעקרון, באשדוד ובעזה, שכן שטחי פלשת מתוארים כאן תיאור כללי ביותר, ואינם הולמים מצב, שבו חלה "בניית" ערים בשטחים אלה, שאז ודאי היו ידועים שמותיהן לכותב. לפיכך מתקבלת על הדעת סברתו של קלאי, המייחס את הרשימה לימיו של יחזקיהו, שהיה קשור בברית עם צדקא מלך אשקלון, בעוד שמלכי עקרון אשדוד ועזה נלחצו עלידי בעלי־הברית¹⁴).

סיכום

על־יסוד הסקר שלנו נבדוק את הצעות הזיהויים המקובלות של האתרים הכלולים בשטח הנדון, כסדרם ממזרח למערב, ואף נציע כמה הצעות חדשות.

(12) ר' הערה 2.

(13) ידיעות י"ו, עמ' 64. הערה 9.

(14) ר' הערה 13.

תל-אל-פול

כפי שראינו למעלה (בסקר על איזור גדרה — אל-מע'אר), קטן הוא שטחו של התל, ושרידיו הם מתקופת הברונזה המאוחרת. אלט הציע לזהותו עם ירוה, הנזכרת ברשימות תחותימס השלישי (מס. 60) וכן באגרות אל-עמרנה¹⁵; ייבין מבקש כאן את חרפל (רשימת תחותימס מס. 101) או את יעקבאל (מס. 102)¹⁶; ואולם לכותב הטורים האלה נראה יותר הזיהוי של התל עם ירתה (מס. 100) וזיהוי של חרפל עם אום-כלח'ה, כפי שהציע ייבין תחילה¹⁷. בדיקה שטחית באום-כלח'ה (בשנת 1956) העלתה, שהמקום היה מיושב בסוף תקופת הברונזה התיכונה.

קטרה

הממצא בתל הוא, כפי שראינו למעלה, מתקופת הברזל הקדומה, ובעיקר מתקופת הברזל התיכונה. אולברייט הציע לזהותה עם עקרון¹⁸. אבל כבר ציינו, שמקומה של עקרון הוא, כנראה, בתל-בטאשי, מזרחה לקטרה. אבל מזהה את קטרה עם גדרות (יה' ט"ו, מ"א), הגדרות (דבה"י כ"ח, י"ח), קדרון מימי החשמונאים וגדרוס של אבסביוס¹⁹. נראית לנו סברתו של אולברייט, שגדרות צריכה להימצא יותר מזרחה²⁰. הזיהוי המתאים ביותר לקטרה של תקופת הברזל היא, לדעתנו, שפרונה, שמקומה ברשימת ערי הגבול הצפוני של יהודה בין עקרון לבין הר-הבעלה (ר' להלן) וכן קדרון של תקופת החשמונאים.

אל-מע'אר

הכוונה לחלק הגבוה של רכס הגבעות ליד אבו-תקה, שבו נתגלה — בין השאר — ממצא מתקופת הברזל התיכונה²¹. המקום זוהה לראשונה על-ידי וורן וקונדר כמקדה²², אך טוב יותר הוא הזיהוי עם הר-הבעלה שברשימת ערי הגבול הצפוני של יהודה ובעלת שביה'ר י"ט, מ"ד²³, אבל

(15) ר' 13, 1933, PJB.

(16) "ארץ-ישראל" ג', עמ' 36.

(17) ר' הערה 16.

BASOR, 15, 8 18.

GP II, 216, 330 (19).

BASOR, 15 (20).

(21) אבל מציין כאן גם ממצא מתקופת הברזל הקדומה, (GP II, 313).

SWP II, 411 ss. (22).

(23) אנציקלופדיה מקראית, ב', עמ' 294—5, 299.

סקר ארכיאולוגי של איזור יבנה

לא עם בעלת, שבוצרה בידי שלמה יחד עם בית חורון ושמקומה בעמק אילון או בקרבתו (מל' א', ט', י"ח, דהיי"ב, ח', ר')⁽²⁴⁾.

ח'רבת ח'ברא

השרידים הם בעיקר מן התקופה הרומית-ביזאנטית והתקופה הערבית. היא זוהתה עם כפר-חברונה, הנזכרת בקינה על חורבן הקהילות בימי גלוס ששרידיה נתגלו בגניזה⁽²⁵⁾.

נבי ערפאת וח'רבת פאת'ונה

לשני אתרים אלה אין בידינו כל הצעת זיהוי.

יבנה

היא יבניאל (יה"ו ט"ו), יבנה (דה"י כ"ה, ט') ויבנה-ימניאה של התקופות ההלניסטית והרומית.

ח'רבת דוהיישה, תל-א-של-אף

כבר הנחנו למעלה, ששני האתרים הם יישוב אחד, שהועתק ממקומו למקום סמוך, וחזר, בסופו של דבר, למקומו הראשון. מכאן נובע הצורך לקבוע את הזיהוי של ח'רבת דוהיישה, שבה מצויים השרידים הקדומים מתקופת הברונזה התיכונה ב'.

הזיהוי המתקבל ביותר על הדעת לח'רבת דוהיישה הוא השם יעקבאל, הנזכר ברשימותיהם של תחותימס השלישי, רעמסס הב' ורעמסס הג'⁽²⁶⁾. כסיוע לזיהוי זה יכול לשמש מקומה של ח'רבה בדרך הים וכן העובדה, שבה נתגלו שרידי האסטילה מתקופת הברונזה התיכונה ב', המעידים, שכאן עמד בניין חשוב. שמו של המקום בתקופת הברזל אינו ידוע לנו; אבל בקש למצוא כאן את שפרונה, כנראה מתוך ההנחה, שעקרון זהה עם עקיר הערבית⁽²⁷⁾.

תיקון טעות: במפה, בעמוד 200, צ"ל ח' פאתונה, ח' ח'ברא, בשית.

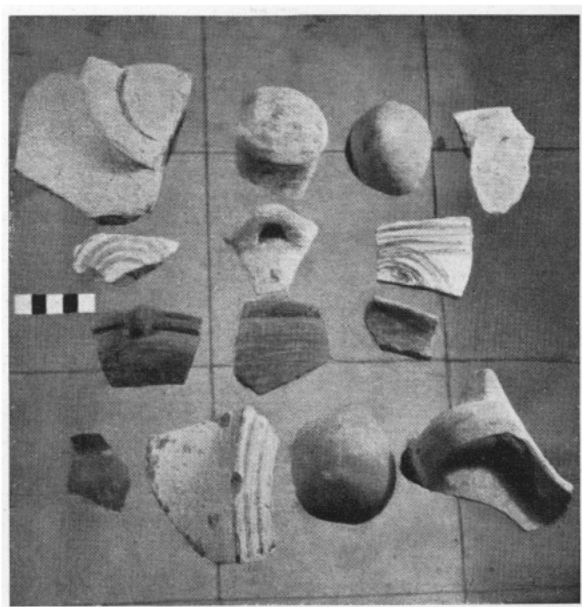
(24) GP II, 258.

(25) ידיעות י"ד, עמ' 91-92, ובעמ' 91 בשורה 11 (מלמטה למעלה).

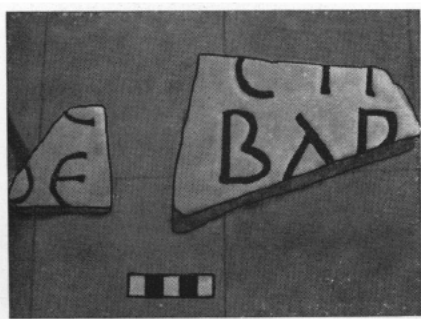
(26) J. Simons, Egyptian Topographical Lists, Leiden, 1937, p. 200.

יש לחקן: במקום $\chi\epsilon\delta\epsilon\omega\nu$ צריך להיות $\chi\epsilon\beta\epsilon\omega\nu$.

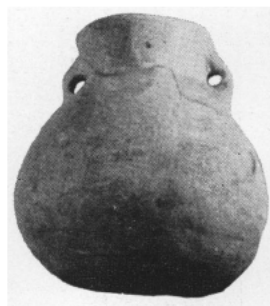
(27) GP II, 460.

1. שברי חרס מתל א־שלאף
שורה ראשונה מלמעלה — תקופת הברונזה המאוחרת
שורה שנייה — תקופת הברזל הקדומה
שורה שלישית ורביעית — תקופת הברזל התיכונה

3. שני שברים של לוחות שיש שנתגלו סמוך
לח' דוהישה

2. כד מתקופת הברונזה
התיכונה א'. נמצא בקבר
סמוך לח' דוהישה